

آب و غلات در دیمزارها

متن جمعا:

دکتر. مهناز اشادی

عضو هیات علمی موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور

دکتر رضا رحیم زاده

عضو هیات علمی موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور

دکتر شهریار ساسانی

عضو هیات علمی موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر

دکتر تیمور بابایی نژاد

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز

عنوان و نام پدیدآورنده	: آب و غلات در دیم زارها/ مترجم‌ها مختار داشادى... [و دیگران].
مشخصات نشر	: شیراز: غزل‌واره، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۸ ص.: مصور، جدول.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۵۷-۶-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: مترجم‌ها مختار داشادى، رضا رحیم‌زاده، شهریار ساسانی، تیمور بابایی‌نژاد.
موضوع	: دیم‌کاری
موضوع	: Dry farming
موضوع	: غلات -- تولید
موضوع	: Cereal products
موضوع	: آب در کشاورزی -- مدیریت
موضوع	: Water in agriculture -- Management
شناسه افزوده	: داشادى، مختار، ۱۳۵۳ -
رده بنی کنگ	: SB۱۱۰
رده بندی - یویی	: ۶۳۱/۵۸۶
شماره کتابشناسی ما	: ۵۷۹۷۰۰۵

mahtablatifi@gmail.com

انتشارات غزل‌واره

آب و غلات در دیم زارها

دکتر مختار داشادى، دکتر رضا رحیم‌زاده، دکتر شهریار ساسانى، دکتر تیمور بابایی‌نژاد

نوبت و سال چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۸ / شمارهگان: ۱۰۰۰ نسخه / ۹۷۸-۶۰۰-۹۳۴۵۷-۶-۲

صفحه آرا: مهتاب لطیفی / طرح جلد: مهسا لطیفی

چاپ و صحافی: بورسهراب

قیمت: ۳۴۰۰۰ تومان

مرکز پخش: شیراز، عقیف آباد، ساختمان ۱۰۱، طبقه سوم، پلاک

۰۹۱۷۳۰۰۷۳۱۳-۳۶۲۶۳۸۱۱

موسسه فرهنگی هنری هما بصیری

انتشارات غزل‌واره

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

مواد غذایی مورد نیاز مردم دنیا، شور مستقیم و غیرمستقیم از گیاهان و گونه‌های جانوری مختلف تأمین می‌شود. هر چقدر که کمتر از یکصد گونه گیاهی و جانوری برای تأمین غذا استفاده می‌شود، در سرتاسر دنیا نزدیک به ۵۰ گونه گیاهی بطور مستمر و فعال کشت می‌شوند و تنها ۱۷ گونه آن‌ها ۹۰ درصد زنجیره غذایی انسان را تأمین می‌کند و این در حالی است که همین تعداد رقم در حدود ۷۵ درصد کل سطح اراضی برای کره زمین را در اختیار خود دارند. هشت گونه از غلات شامل گندم، جو، یولاف، چاودار، برنج، ذرت، سورگوم و ارزن ۵۶ درصد کل انرژی غذایی و ۵۰ درصد پروتئین مصرفی در کره زمین را به خود اختصاص می‌دهند (استوسکوف، ۱۹۸۵)^۱. غلات مهم‌ترین منبع غذایی در کشورهای در حال توسعه است. به طور مستقیم ۵۴ درصد کل کالری در کشورهای در حال توسعه و ۵۰ درصد کالری مورد نیاز کل دنیا از غلات تأمین می‌شود. در حال حاضر برنج و گندم پرمصرف‌ترین غلات دنیا می‌باشند. ذرت نیز بطور مستقیم و غیرمستقیم یکی از محصولات اصلی مورد مصرف انسان است. چاودار، منبع مهمی برای تأمین انرژی حیوانات محسوب می‌شود. این سه محصول قریب به ۸۵ درصد غلات تولیدی دنیا را به خود اختصاص می‌دهند (فائو، ۲۰۰۶)^۲.

با افزایش نیاز به آب و غذا، تأمین آب بیشتر مورد نیاز کشاورزان هم روز به روز دشوارتر می‌شود. میزان منابع آب شیرین که براحتی در دسترس همه باشند چه در سطح هر کشور و چه در ابعاد جهانی خود محدود می‌باشد. در نواحی خشک و نیمه‌خشک و در کشورهای پر جمعیت و حتی در اکثر کشورهای صنعتی رقابت بر سر دست یافتن به منابع آب وجود دارد. از سوی دیگر در کشورهای مهم تولید کننده مواد غذایی، کمبود آب ناشی از تغییرات جوی و افزایش نوسانات و

^۱ - Stoskopf

^۲ - FAO

تغییرات اقلیمی رو به افزایش است.

با توجه به پیش‌بینی‌های اقتصادی و جمعیتی صورت گرفته، منابع آب شیرین یکی از ابزارهای مهم توسعه، امنیت غذایی، سلامت محیط زیست آبی و در پاره‌ای از موارد حتی امنیت ملی هر کشور به شمار می‌آیند. در خیلی از مناطق خشک به دلیل کم بودن نزولات آسمانی عملکرد محصولات دیم کم و ناپایدار است. رواناب، تبخیر و نفوذ عمقی آب از سطح خاک موجب کاهش شدید رطوبت مورد نیاز برای رشد گیاهان می‌شود.

کارآیی مصرف آب با وجود پایین بودن نزولات در اراضی خشک و دیم می‌تواند از طریق شیوه‌های مدیریت زراعی از جمله تغذیه مناسب گیاه به طور چشمگیری افزایش یابد. روش‌هایی وجود دارند که می‌توانند با کمک شیوه‌های مدیریت آب و زمین، نیاز آبی محصولات و مراتع را از محل بارندگی محلی آن نقاط، به صورت کم هزینه و کم ریسک تأمین نمایند. می‌توان با استفاده از پوشش‌های باز با سته و یا افزایش میزان زبری سطح خاک به شکل بهینه‌تری رواناب‌های مناطق خشک بهره گرفت. در مناطق نیمه خشک، خشک و نیمه مرطوب ایجاد لایه‌ای از بقایای ایستدی محصولات روی سطح خاک در طول سال و استفاده از سیستم‌های بدون خاک‌ورزی یا حداقل خاک‌ورزی از روش‌های مؤثر می‌باشد که کشاورزی حفاظتی محسوب می‌شوند. این روش‌ها در نتیجه به مسایل زیست محیطی منطقه‌ای و جهانی مزایای متعددی را برای کشاورزان به دنبال دارد (پرتی و کوهافکن، ۲۰۰۲).^۱ چنانچه این برنامه‌ها و اقدامات رطوبت کافی و مورد نیاز محصول را در طول دوره رشد تأمین نکنند استفاده از رواناب در کنار بارندگی‌ها در یک منطقه کوچک می‌تواند نتیجه خوبی باشد.

کشت دیم در جایی می‌تواند یک گزینه مهم و مورد توجه باشد که رزیم و پراکنش بارش در طول سال یکنواخت و در سطح خوبی نباشد، در این نوع کشت در یک دوره آیش آب باران دریافت و در خاک جهت استفاده در دوره کشت بعدی ذخیره می‌شود. با آبی ذخیره آب باران را می‌توان با کاهش خاک‌ورزی یا بطور کلی بی خاک‌ورزی افزایش داد. در این حالتی بقایای به جای مانده از محصول برداشت شده را می‌توان به عنوان مالچ روی سطح خاک نگه داشت.

در این کتاب به موضوع دیم زارها و نوع کاربری آنها یا تأکید بر مقوله تولید غلات می‌پردازیم. پیشرفت‌های اخیر حاصله در استفاده رقابتی از غلات برای تولید سوخت اتانول را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهیم که خود می‌تواند آثار و پیامدهای دور از ذهنی (آثار اجتماعی و زیست محیطی و تأثیر بر امنیت غذایی) را در پی داشته و احتمالاً بستر لازم برای تولید محصول در

^۱ - Pretty & Koohafkan

اراضی حاشیه‌ای را فراهم آورد. در کتاب حاضر به نقش دام پرداخته شده و همچنین ابعاد فنی، زراعی، اکولوژیک، اجتماعی و اقتصادی مربوط به فناوری و روش‌های مختلفی که میزان آب موجود برای محصولات دیم را ارتقا می‌بخشند بررسی می‌شود. همچنین تأثیرات پیش‌بینی شده تغییرات جوی متأثر از فعالیت‌های انسان بر کشت دیم در آینده به طور دقیق و مختصر در این کتاب مورد بحث قرار می‌گیرد. بنابراین از جامعه بین‌الملل درخواست می‌گردد تا به تلاش‌های مستمر فائو در جهت کاهش فقر و گرسنگی از طریق ترویج و توسعه کشاورزی، بهبود وضعیت تغذیه و تأمین امنیت غذایی مردم دنیا بپیوندند. نتیجه تلاش‌ها، پشتکار و تعهد ما در رسیدن به هدف، با همکاری و کمک شما، موفق خواهد شد.

www.ketab.ir